

Sinjska alka

Vuković, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:945565>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Ana Vuković
(Završni rad)

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kulturalne studije

Ana Vuković

Matični broj: 0055478753

Sinjska alka

(Završni rad)

Preddiplomski studij kulturologije

Mentor: dr.sc. Sanja Puljar D'Alessio

Rijeka, rujan, 2023.

Sadržaj

1	Uvod.....	1
2	Povijest i obrana grada Sinja.....	2
3	Narodna nošnja.....	5
3.1	Djevojačka nošnja.....	5
3.2	Nošnja udanih žena.....	5
3.3	Muška nošnja.....	6
3.4	Odora alkarskih momaka.....	6
3.5	Alkarska odora.....	7
3.6	Alajčauševa odora.....	7
3.7	Vojvodina odora.....	7
3.8	Alkarsko oružje.....	8
3.9	Namještač alke i njegov pomoćnik.....	8
4	Sudionici Alke.....	10
4.1	Alkarska povorka.....	10
4.2	Pravila Alke.....	11
4.3	Alkarski konji i oprema.....	14
5	Alkarsko trkalište.....	16
5.1	Tijek alkarskog natjecanja.....	16
6	Intervju.....	19
6.1	Prvi intervju sa dugogodišnjim alkarskim momkom, Seniom Šabićem.....	19
6.2	Drugi intervju sa alkarskim momkom Sinišom Šabićem.....	21
6.3	Treći intervju sa Filipom Šabićem, uzgajivačem alkarskog konja.....	23
6.4	Kulturni osvrt na istraživačku temu.....	24
7	Zaključak.....	26
8	Literatura i izvori.....	27
8.1	Bibliografske jedinice:.....	27
8.2	Internetski izvori:.....	28
8.3	Ostali izvori.....	28

Sažetak:

Ovaj rad fokusirao se na temu Sinjske alke te načina na koji se njena tradicija štiti. Obuhvaća objašnjenja svakog aspekta koji je potreban za sam događaj kao i etnografsko istraživanje koje putem intervjua pokušava približiti načine razmišljanja i osjećaja tamošnjih ljudi, kao i opisati nematerijalni dio kulturne baštine Cetinske krajine na drugačiji način.

Ključne riječi: Sinj, Alka, konji, kulturna materijalna i ne materijalna baština

Summary:

This paper focused on the topic of the Sinjska alka and the way in which its tradition is protected. It includes explanations of every aspect that is required for the event itself, as well as ethnographic research that, through interviews, tries to approximate the ways of thinking and feelings of the people there, as well as to describe the intangible part of the cultural heritage of the Cetina region in a different way.

Key word: Sinj, Alka, horses, cultural material and non-material heritage

1 Uvod

Viteški turnir, poznatije zvan Sinjska alka, održava se jednom godišnje u gradu Sinju, u Cetinskoj krajini. Naziv natjecanja potječe od riječi alka ili prsten koji nose tursko podrijetlo. Ono odražava povijesnu kulturu te razmjenu dviju različitih civilizacija. Pravila turnira određena su Statutom iz 1833. godine i sam cilj je promicanje poštene igre, te se stavlja na važnost sudjelovanja u životima zajednice. Sama zajednica pomaže u konzervaciji, obnovi i rekonstrukciji sve opreme i oružja kako bi se tradicija sačuvala i prenijela i na iduće generacije. Kroz natjecanje se prepliću razne društvene norme koje se cijene u tom kraju. To su društvena okupljanja, obilaženje obitelji, vjerski obredi te zajednička proslava. Sinjska alka, kao jedini preživjeli primjer srednjovjekovnog viteškog natjecanja, zaštićena je pod UNESCO-ovom kulturnom baštinom te na taj način je obilježila i ucrtala se u lokalnu pa i širu povijest i postala instrument za prenošenje usmene predaje za buduće naraštaje.¹

Tema ovog rada proizašla je iz ljubavi prema Alki i Sinjskom kraju iz kojeg i sama potječem. Kulturna baština vlastitog kraja je nešto što bi svaki pojedinac trebao znati i nešto što je potrebno sačuvati i za buduće naraštaje. Ono što u ovom radu želim postići jest opisat događaje koji su prethodili osnutku manifestacije, prenijeti sve dijelove materijalne i ne materijale baštine te iznijeti problematiku koja zapostavlja koncepciju osobnosti koja se odnosi na iznošenje vlastitih emocija pojedinca, kao i ideje o sebi.

Završni rad sastoji se od sedam poglavlja. U uvodnom dijelu navedena je tema samog rada te razlog zbog kojeg je rad nastao. U drugom poglavlju obrađuje se povijesni dio tematike koji zahvaća napad Turaka te obranu grada kao i nastanka Sinjske Alke. Nakon toga, u trećem poglavlju obuhvaćena je narodna nošnja kao i oružje tog kraja kako bi se pridonijelo očuvanju materijalnog dijela kulturne baštine. Četvrto poglavlje nas uvodi u manifestaciju na način opisivanja svih sudionika alke i njihovih zadaća kao i alkarskih konja te njihove odore i alkarskog trkališta kao centra koji to sve povezuje u jednu cjelinu. Nakon što je obuhvaćen materijalni dio baštine, prelazi se na peto poglavlje koje opisuje pravila natjecanja i opisuje tijek Sinjske Alke. Šesto poglavlje sastoji se od intervjua sudionika događaja te dijeljenja njihove usmene predaje iz prve ruke koji će služiti i kao kulturalni osvrt koji daje uvid u

¹ <https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/sinjska-alka-viteski-turnir-u-sinju/6288>

razmišljanje pojedinca kao kolektiva. U završnom sedmom poglavlju iznesen je zaključak rada koji prethodi posljednjem dijelu gdje je navedena literatura.

2 Povijest i obrana grada Sinja

Arheološkim nalazištima možemo vidjeti kako je cetinski kraj bio naseljen čak i u prapovijesnim razdobljima. “To se može potvrditi nekim od arheoloških nalazišta kao što je Zavijetni žrtvenik iz prvog stoljeća na kojem se nalazi djelomični natpis Bogu Najboljemu i Najvećemu i dobrom duhu zaštitniku Osinijata Publije Rapidije stjegonoša kohorte...postavi, nadalje, početkom drugog stoljeća postavlja se nadgrobni spomenik dječaka Gaja Laberija koji u ruci drži kuglu ukrašenu mrežasto povezanim šesterokutima, simbol prave kožnate lopte, smatra se čvrstim dokazom da se prvi nogomet u Europi igrao baš u Cetinskoj krajini.”² “Najveći dio arheoloških pronalazaka datira iz kraja bakrenog pa do sredine brončanog doba. Cetinski kraj obavijen je povoljnim geografskim uvjetima koji su pridonijeli razvoju poljodjelstva i stočarstva. Tijekom brončanoga doba javljaju se prvi starosjedioci na ovom području, Delmati. Oni tu nastavljaju svoj daljnji razvitak sve do dolaska rimske vlasti. Iako ustrajni u suprotstavljanju, njihovi ustanci nisu bili uspješni. Nakon što je Rimsko Carstvo doživjelo propast, iz Bijeke Hrvatske, koje je geografski smješteno na dio oko Visle u Poljskoj, stižu na područje Dalmacije te stvaraju prve državne tvorevine, kneževine a nakon toga i kraljevinu.”³ “Kako je Sinj postao stabilan grad formiralo se i Cetinsko knežstvo pod kojim su vladali Šubići te nakon 1345. godine Nelipić. Ivan Nelipić poziva franjevce Bosanske vikarije koji su na području grada napravili crkvu i samostan sv. Marije. Nakon 1513. godine, Sinj pada pod tursku vlast sve do 1686. godine kada Cetinsko područje preuzimaju Mlečani.”⁴ U listopadu 1687. godine, nakon oslobođenja Sinja od turske vlasti, u ratom opustošenu Cetinsku krajinu dolazi narod i franjevci iz Rame, koji su iz samostana sv. Petra ponijeli sliku Majke od milosti, kasnije Gospe Sinjske. Ono što i dan danas krasni grad Sinj a napravljeno je davne 1712. godine je utvrda nazvana Kamičak. Njen zvjezdolik tlocrt, smješten na istoimenom brdu, povezan je s vojarnom za konjicu koja se naziva kvartir. Njena svrha bila je kao promatračnica na kojoj je smješten sat koji zvoni svake tri minute prije cijelog sata kao i na puni sat. Na samom vrhu utvrde nalazi se zvono koje je lijevano u

² <https://www.visitsinj.hr/hr/vodic/sinj/povijest>

³ <https://www.visitsinj.hr/hr/vodic/sinj/povijest>

⁴ <https://www.visitsinj.hr/hr/vodic/sinj/povijest>

talijanskoj ljevaonici koja je pripadala obitelji Colbachini. Zvono je također ukrašeno cvjetnim uzorcima te četiri reljefa koja idu u krug te se na njima nalaze Gospa s djetetom u naručju, Mojsije, Raspeće i Sveti Jure ubija zmaja. Njen izgled je ipak nešto mijenjan 1890. godine kada je pošumljen te obzidan.”⁵

Početak opsade nad gradom Sinjom počinje 7. kolovoza i traje do 14. kolovoza 1715. Godine. Turci su doveli četiri topa i dva morata, pod drugim nazivom mužara. Tražili su predaju nad gradom na što su branitelji putom don Ivana Filipovića-Grčića isti poziv i odbili. U noći, 7. na 8. kolovoza, iskopani su opkopi koji su služili za ukopavanje topova kako bi ih branitelji što teže mogli onesposobiti. Imali su male topove kao i topove koji su bili u mogućnosti izbacivati granate težine 20, 100 i čak 300 libri, svaki libar je ekvivalentan jednoj polovini kilograma. Uz pomoć topova neprijatelj je 8. kolovoza uništio varoš koji se nalazio ispod tvrđave. Pisac pod imenom Giornale piše kako je tada izgorjela nova crkva sa svom robom, žitom i predmetima. No, postojali su i drugi pisci koji su pisali i drugačije, pa tako kako ju je neki Grk izdajica zapalio i da ga je radi tog paša dao i ubiti, dok s druge strane Ivan Katalinić piše kako je neki bivši fratar Galuzzi pobjegao zbog svađe s Osmanlijama te zbog toga zapalio crkvu i samostan.⁶No možemo reći da su sve to samo čista nagađanja bez ikakve potvrde. Nakon tog događaja odvijali su se danonoćni napadi na utvrdu. Hrabri branitelji odupirali su se napadima te je prema izvještaju Nike Nikolića kako se zbog velike upotrebe napadačima raspao jedan veliki top, dok su drugi uništili branitelji. Kako Mustav paša nije očekivao toliku borbu oko grada Sinja, te misleći kako će to biti brzi napad, ostaje bez hrane. Iz tog razloga, 10. kolovoza piše Salih-agi Čurčiću u Livno da mu što brže donese trideset tovara brašna.⁷ Braniteljima koji su svim snagama se pokušali oduprijeti velikom broju neprijatelja pomoć nije dolazila te su bili prepušteni sami sebi. U svitanje 14. kolovoza dogodio se odlučujući napad. Neprijatelji su se probili do samih zidina i kukama se hvatali za kamenje pokušavajući doći do branitelja. Otprilike tri sata trajala je mučna borba nad tvrđavom gdje usprkos velikim naporima neprijatelja, da zauzmu grad, branitelji su se uspjeli obraniti te sačuvati svoju poziciju iako su bili znatno nabrojani. Vidjevši kako je napad bio bezuspješan, Mustafa poziva svoju vojsku na zbor. U tom vremenu branitelji su se pripremali i iščekivali novi napad. No, na zboru umjesto pripreme novog napada, dogodila se prijelomna situacija koja je promijenila cijeli tok bitke. Naime navodno su se Arnauti pobunili na sam tijekom rata gdje su poslani prije janjičara. Na sastanku je došlo do međusobnih optuživanja a

⁵ <https://www.visitsinj.hr/hr/vodic/sinj/povijest>

⁶ Soldo(1997:192)

⁷ Soldo(1997.:193)

očitovali su se i slabosti u akciji, nedostatak hrane, bojaznost zbog pojave dizenterije, strah od nedostatka voda, sve veći broj žrtava koji se procjenjivao od 3000 do 150000 vojnika. Sve to zajedno donijelo je puno nesigurnosti u vojnicima koje je dodatno zastrašio zvuk raketa koje su se slijevale okolnim brdima najavljujući braniteljima puko potrebnu pomoć. Nemoćnim neprijateljima nije bilo jasno kako toliko manji broj branitelja može toliko dugo se odupirati. Iz tog su došli do zaključka kako braniteljima sigurno pomaže neka viša sila koja ih štiti.⁸ Oni su preko Crkve i preko molitve franjevac uspjeti ostati hrabri i izdržati sve nedaće koje su ih zadesile.

Pritisnut neuspjehom, Mustafa je naredio brzo povlačenje svoje vojske prema Livnu. U noći 14. na 15. kolovoza to povlačenje se pretvorilo u bijeg gdje nisu imali niti vremena za kopanje svojih mrtvih što je inače za muslimane neuobičajeno. Hrabri branitelji nastavili su čekati u tvrđavi gdje su očekivali povratak i novu borbu, no u jutro 15. kolovoza vide kako je grad opustošen, ratno streljivo napušteno, sve je puno dima i krvi ali to je za njih bio radostan trenutak jer su shvatili kako su se uspjeli obraniti od neprijatelja i kako im je Gospa pomogla u tom. Tako je “Bog počeo”, pisao je opći providur 16. kolovoza u proglasu za cijelu provinciju gornju i donju. Dokazivati svoju svetu zaštitu u ovoj provinciji oslobodivši prošle noći, na dan Uzašašća Djevice, veoma važnu tvrđavu Sinj, izmučenu veoma krvavom opsadom od ogromne turske vojske. Nadalje, providur je hvalio branitelje i njegovu hrabrost pogotovo u posljednjoj bitci koja je bila najžešća od njih svih. Radi njih tvrđava je ostala neosvojena, puna krvi, s mnoštvom mrtvih, a oko nje brojno pobacano oružje i neupotrjebljene ljestve. Providur zaključuje kako se mogu veseliti događaju koji ima u sebi sve oznake za njihovu važnu pobjedu, pristoji se i zahvaliti božjoj mucu što je ojačala naše da budu na spas provincije, a taj je zavisio o ishodu tog napadaja. Također on naređuje da se održe službe Božje uz uobičajeni Tebe Boga hvalimo, uz slave topova. U drugom se pismu zahvalio samom Bogu što je u ključnim trenucima ostao čvrst i nije se prestrašio neprijatelja.

Kako sam rođena i odrasla u gradu Sinju, mogu potvrditi kako se gore navedena povijest i dalje širi u tradiciji i na nove generacije. Smatram da skoro svatko tko je iz Sinja će reći istu poznatu priču o tome kako se gospa te noći ukazala na zidinama starog grada i prepala Turke koji su vidjevši to odlučili pobjeći. Upravo u čast gospi, kao i zahvali na šticeanju naših branitelja i staroga grada, osnovano je viteško društvo koje će svake godine od tad, u prvom tjednu kolovoza, u čast pobjede trčati Alku.

⁸ Soldo- (1997:194)

3 Narodna nošnja

Kroz povijest možemo vidjeti kako je dio kulture življenja bio naglašen i kroz narodne nošnje. One su tradicionalni odjevni stil koji je obilježavao predindustrijsko doba i doba prije masovne proizvodnje. Narodna nošnja obuhvaća sve odjevne predmete kao što su rublje, osnovna odjeća te dodatci. Često su postojale nošnje koje su se koristile u svakodnevnom životu, kao i one svečanije nošnje za posebne prigode. Same nošnje često su ukrašavali dodatci kao što je nakit, pokrivala, torbe, ukrasno oružje i drugo. Njen materijal uvelike je ovisio o geografskom položaju i dostupnosti sirovina koje su imali. Neki od tih sirovina bili su lan, konoplja, pamuk, vuna, svila, koža, krzno, perje i slično. Često su nošnje označavale i društveni i obiteljski položaj u društvu, njihovo zvanje te njegovu pripadnost. Upravo je ta narodna nošnja sačuvana i u Sinju te je i dalje jedan od sastavnih dijelova Alke.⁹

3.1 Djevojačka nošnja

Na glavi su djevojke nosile kapice crvene boje dok sada nose jedino cvijet. Košulje su iste kao i kod udanih žena. Umjesto koržeta primetača kojeg su krasile vez i čipka, nose oplećak koje je bijele boje, rađen od sukna te vezan (impiran) na prsima vrpca zvanim kurdelama . Suknja koja je plisirana, rađena je od platna bijele boje dok je vunena pregača crvene boje. Na leđima se nalazi ječerma koja je rađena od modrog sukna i ima gajtanom. Na nogama se nose pamučne čarape također bijele boje te opanci koji imaju napršnjake.¹⁰

3.2 Nošnja udanih žena

Na glavama nose findelj ili vindelj a najpoznatiji naziv im je kovrljak koji se najčešće radio od slame koja se plela te opšivala koncem te je sve pokriveno okrugom ili laički rečeno bijelom maramom. Preko toga se nalazi svilena marama koja se naziva i šudar te se prostire iza leđa. Košulja je izrađena od bijelog platna i ukrašena je izvezenim rukavima. Koržet koji je također od svile i vidno živih boja bez rukava. Vuneni oplećak koji se koristi u zimsko doba izrađen je od modrog sukna kao i plisirana suknja koja se naziva kotul. Duga haljina bez

⁹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42987>

¹⁰ <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

rukava koja je okićena žutima gajtanima naziva se ječerma. Traveša ili pregača ukrašena je ružama i izrađena od svile kao i traka po nazivu cendalj koja se nalazi na desnom boku.¹¹

3.3 Muška nošnja

Muška nošnja sastoji se od bijele košulje sa širokim rukavima koju krase jačica koja je u prijevodu obrub na odjeći. Iznad tog nalazi se koržet koji je bijele boje, dok su hlače izrađene od domaćeg grubog sukna na promaju. Narodna jakna, također od domaćeg sukna, smeđe je boje i naziva se sukneni kumparan. Čarape, također od sukna, bijele su boje te šarene polučarape koje nemaju petu izrađene su od vune i preko njih dolaze pleteni opanci. Na glavi im se nalazi mala crvena kapica koja je na bočnom dijelu glave i sa nje vidi duga crna kićanka.

12

3.4 Odora alkarskih momaka

Alkarski momci posjeduju tradicionalnu starinsku nošnju gdje je kumparan koji se nalazi preko desnog ramena obrubljen svilenom vrpcom crvene boje. Njihova ječerma bogato je ukrašena prsnim pločama srebrene boje koju krase filigrani, ilike koje su petlje na odjelima u koje se kače dugmad te imaju srebrene kolute. Po strani se može vidjeti toke od srebra koje ostaju otkopčane. Gaće (hlače) su izrađene od sukna i modre su boje. Kao i kod muške nošnje, košulja je bijele boje i rađena je od pamuka dok na glavi nose također crvenu kapu koja je ukrašena zadjenutom malom kitom cvijeća. Pas im je ukrašen pojasom crvene boje sa pripašnjačom od kože i srebrenim pregačom koji služi za streljivo. U njihovom pripašnjaču ili drugačije zvanom “zmijsko gnijezdo”, zadjenut je jatagan ili handžar sa dvije kubure. U ruci nose pušku kremenjaču koja stoji naslonjena na lijevom ramenu. Na nogama se nalaze suknene čarape koje su pletene, terluci koji su vezeni i na njima se nalaze opanci. U Cetinskoj krajini to su tipični oputaši koji na gornjem dijelu imaju splet od remenčića zvanih oputa.

- Zapovjednik alkarskih momaka naziva se arambaša te nosi odoru sličnu alkarskim momcima samo što je bogatije ukrašena. Njegov porub ukrašen je pozlaćenim komčama zvanim majite i ječerma, koja ima pozlatu u obliku pločica koje imaju šest koluta. Kumpar koji je izrađen od čoje crvene boje, prebačen je preko ramena a njihov

¹¹ <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

¹² <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

pas napravljen je od svile koja je raznobojna. U pripašnjači ima kubure koje su ukrašene kao i kamiš koji ima mašnice koje služe kao hvataljka za žeravicu koja se stavljala u lulu i rađena je od željeza te jatagan.

- Namještač alke, njegov pomoćnik, bubnjari i trubači imaju pak nešto jednostavniju nošnju i crvenu kapu koja je urešena kitama. Časni sud obučen je u svečana odjela koja su tamno plave boje i nose plavu vrpцу na svojim prsima.¹³

3.5 Alkarska odora

Sami alkari obučeni su u starinsku vitešku odoru. Gaće su izrađene od čoje modre boje te su ukrašene vezom od srebra. Ispod njihovog dugog dolama od modre čoje, nalazi se košulja koju krasi majite dok je koržet izvezen i njegov stražnji dio izrađen je od lanenog platna bijele boje. Vrpce koje su vodoravnu poredane nalaze se na alkarevim prsima koje uz otvor na kraju imaju petlje. Pas ili drugim nazivom pojas, izrađen je od svile te se omotava oko njegovog struka. Ruke su im u rukavicama bijele boje a na glavi nose kalpak koji je rađen od kunovine i ukrašen je bijelom perjanicom od ždralova koja se naziva čelnekom. Na nogama im se nalaze čizme s ostrugama, dok se na rub čizme, naziva sare, aplicira srebreni ili zlatni galun (pamučna vrpca od svile) s kiticama od srebrenih niti zvanih srme.¹⁴

3.6 Alajčauševa odora

Alajčauša krasi nešto drugačija odora od ostatka alkara. On se nalazi na kraju povorke a Alku trči posljednji. Njegova odora crne je boje i ukrašena je srebrenim ukrasima. Dolama je kratka, obrubljena krznom crne boje te je priljubljena uz tijelo. Krasi je vezovi koji su rađeni od srme srebreni boje te dugmadima od srebra. Gaće su bogatije ukrašene i izvezene na rubovima, sa svih strana, otraga kao i na prednjem dijelu.¹⁵

3.7 Vojvodina odora

Alkarski vojvoda je vrhovni zapovjednik i njegova odora je tamno smeđe boje sa jako bogatim ukrasima. Koržet, gaće i dolama su izvezeni srmom od zlata a također su od zlata i

¹³ <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

¹⁴ <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

¹⁵ <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

filigranska dugmad. Njegov kalpak izrađen je od kunovine smeđe boje i na sebi ima perjanicu od čapljinožnog pera. Sablja je bogato ukrašena i okovana je zlatom.¹⁶

3.8 Alkarsko oružje

Statut, donesen 1833. godine, propisuje način na koji alkarski momci i alkari moraju nositi svoje oružje. Svaki alkarski momak i alkar zasebno imaju određeno koliko i koju vrstu oružje će nositi. Oružje se čuva u zbirci društva te je sačinjeno od koplja, sablji, puška, jatagana, mužara, kubura, buzdovana, topuza i pištolja. Skoro svo oružje seže iz 18. i 19. stoljeća uz iznimku turskog štita i sablje koji datiraju s kraja 17. stoljeća. U pripašnjačama, zvanima i zmijsko gnijezdo, alkarski momci nose noževe koji su duljine 60 do 65 centimetara i nazivaju se jatagani. Oni su porijekla iz centralne Azije a zatim je taj oblik noža transformiran u turski. Njih krasi držak koji ima dva račvasta “uha” a jednobridno sječivo izrađeno je od plemenitog čelika. Kubure su najčešće kremenjače koje su izrađene po talijanskim uzorima te imaju tanku cijev i ukrašene su srebrenim ili mjedenim okovima sa kundakom oblika slova T. One datiraju s kraja 18. i početka 19. stoljeća.¹⁷

Arambaša ima pušku po nazivu trombon ili tromblon i ima ljevkastu cijev. Buzdovandžije nose buzdovan koji ima željeznu ili brončanu glavu i dijeli se na pera ili topuz a glava joj je okrugla te prikrivena šiljcima. Štitonoša nosi štit koji je prema narodnoj predaji oduzet turskom paši kod opsade grada Sinja i potiče s kraja 17. stoljeća. Njegovo porijeklo je perzijsko i presvučen je u crveni baršun na kojem se nalaze mjedeni ukrasi a u sredini nalazi se kružna ploča s arabeskama. Cijela je izrađena od smokvinog pruća.¹⁸

Alkari, u opasaču ili ruci, nose isukanu sablju koja ima istočnjačko porijeklo. Držak sablje u obliku je ptičje glave dok je sječivo zakrivljeno, jednobridno i naoštreno s vanjske strane.¹⁹

3.9 Namještač alke i njegov pomoćnik

Namještač alke također ima veliku ulogu u alki. On se stalno nalazi na sredini trkališta gdje se sama alka podiže. Njegova glavna dužnost je provjera alke i njenog stanja u slučaju oštećenja kao i pravilnog namještanja. Njegov štap je dužine 322 centimetra koji služi kao mjera za podizanje alke na točnu visinu kao i za smirivanje iste. Na njegovom opasaču nalazi se i

¹⁶ <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>

¹⁷ Belamarić (2015: 62)

¹⁸ Belamarić (2015: 63)

¹⁹ Belamarić (2015: 64-65)

dodatna alka koju koristi ako alkar odnese ili odbaci alku. Njegov pomoćnik zadužen je za podizanje konopca sa alkom dok on provjerava visinu i ispravnost. Stupovi, konopac i štap namještača su sivo modre boje. Namještač, na svaki zvuk trube koja označava početak trke, sklanja se na lijevu stranu dok njegov pomoćnik stoji pokraj desnog stupa i drži konopac na koji se stavlja alka.²⁰

²⁰ <https://www.alka.hr/alka-wiki?cat=1>

4 Sudionici Alke

Prema statutu viteškog alkarskog društva u Sinju, sudionici Sinjske alke mogu biti svi momci koji su punoljetni i koji su rođeni u Cetinskoj krajini. Svatko tko se prijavi mora imati veliku privrženosti i ljubav prema svom zavičaju i svojoj domovini. Njegov status u društvu mora biti ugledan te mora biti voljan promicati ciljeve koji su bitni u očuvanju tradicije. Isto tako da bi postao sudionik mora postati članom Viteškog alkarskog društva.

Cetinski kraj koji je ujedno i stari alkarski kraj, proteže se selima: Bitelić, Maljkovo, Zelovo, Bajagić, Potravlje, Gljev, Otok, Kamensko, Korita, Voštane, Tijarica, Nova sela, Budimiri, Dicmo, Bisko, Laktac, Ercegovci, Sušci, Lučane i Osoje.²¹

Alkarski momci i Alkari koji sudjeluju u viteškom natjecanju i alkarskoj povorci, moraju biti izabrani od članova Društva koji su rođeni u toj krajini. Isto tako se to odnosi i na one kojima su roditelji zavičajni. Svaki član može postati alkar ako je junačkog držanja i naočitog izgleda, mora biti dobar jahač koji nema mana i nesigurnosti i da dobro vlada kopljem sa desnom rukom. Alkarski momak može postati onaj koji je stasit, naočit, plećat i kršnog izgleda.²² Društvo viteškog alkarskog društva čine počasnici članovi, obnašatelji i doprinositelji. Obnašatelji dužnosti su alkari, vojvoda, alkarski momci, alkarska pratnja kao i članovi Časnog suda i Upravnog odbora.²³

4.1 Alkarska povorka

Pravila o Alki su se mijenjala kroz povijest. Statutom koji je nastao 1833. godine odredilo se kako se Alka ne može održavati ako ne nastupa najmanje 16 kopljanika. Kada je Alka imala i svog kuma, koji je isto tako imao svoje momke, svečana povorka znala je imati i trostruko više sudionika u odnosu na danas, pa je tako i cijela manifestacija trajala duže. U natjecanju sudjeluju alkari koji su izabrani te godine za trku, vojvodin ađutant, barjaktar sa svojih

²¹

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

²²

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

²³

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

nekoliko pratioca, Edek kojeg vode dva alkarska momka, trojica bubnjara i dvojica buzdovandžija..²⁴

U alkarskoj povorci sudjeluju čete alkara, momaka i pratnje te vojvode. Alkarska četa sastavljena je od zapovjednika alajčauša i alkara koji se natječu. Četu momaka predvodi arambaša i za njim idu alkarski momci. Pratnja se sastoji od alkara koji tad ne sudjeluju u Alki a to su barjaktar sa svojih dva do šest pratioca skupa sa vojvodinim ađutantom, Edeka kojeg vode dva alkarska momka, dvaju budovandžija i jednog alkarskog momka štitonoše i od trojice trubača i trojice bubnjara koji se nazivaju talambasač. U povorci ide sva pratnja, alkarski momci i alkari na konjima uz iznimku trubača, pucača mačkula, namještača alke i njegovog pomoćnika koji ne sudjeluju u povorci ali su također sastavni dio Alke.²⁵

Pravila poretka alkarske povorke određena je pravilnikom u kojem stoji kako na samom vrhu povorke su momci koji stoje u dvoredu dok između prve dvojice momaka se nalazi arambaša. Između zadnje dvojice alkarski momaka se nalazi podarambaša i njega slijedi sastav od tri bubnjara u jednom redu a između njih trojica talambasača (trubača). Nakon njih dolazi barjaktar koji u ruci ima barjak. Između dva buzdovandžija stižu društva koja sačinjavaju dva do šest pratilaca koji nose isukane sablje i svi se nalaze na konjima kao i štitonoša koji drži štit uspravno na prsima. Nakon toga stiže Edek kojeg, svako za svoju uzdu, vode dva momka. Zatim se redaju vojvodin ađutant koju u ruci drži isukanu sablju, vojvoda i ostali alkari gdje su svi na konjima u dva reda te u desnoj ruci drže alkarsko koplje. Posljednji na konju stiže alajčauš.²⁶

4.2 Pravila Alke

Alkarsko natjecanje trče se u tri trke. U njemu mora sudjelovati najmanje 11, a najviše 17 alkara kopljanika što uključuje i samog alajčauša. Svaka trka se trče onim redoslijedom koji je odredio vojvoda na prijedlog alajčauša. Iz momačke čete arambaša, u dogovoru s momcima i alkarima, odabire svakom alkaru onog momka za kojeg smatra da će mu pomoći u natjecanju.

²⁴ Belamarić, J. (2015.) Sinjska alka. Sinj: Viteško alkarsko društvo str48

²⁵

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

²⁶

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

Kao i sve tako i alkarski kolut koji gađaju ima točno određene dimenzije koje se ne mijenjaju.²⁷

“Alkarski je kolut od kovanog željeza, napravljen od dva obruča sa zajedničkim središtem. Mjereći njihovu unutrašnju stranu veći obruč ima promjer od 131,7 mm, a manji 35,1 mm. Obruč i su međusobno povezani trima kracima koji idu od jednog obruča prema drugom i dijele prostor između obruča na tri jednaka dijela. Obruč i krakovi debeli su 6,6 mm i imaju oštar rub s one strane s koje se kopljem gađa u alku. Petlja za vješanje alke nalazi se na polovici jednog od tri jednaka luka većeg kruga alke.”²⁸ Alka, kao željezni obruč u koji se gađa kako bi se ostvarili bodove, se sastoji od dva koncentrična kruga. Vanjski krug podijeljen je na tri jednaka polja od kojih dva polja smještena u dnu nose po jedan punat dok gornji dio obruča nosi dva punta. Pogodak u središnji dio alke koji je u obliku kruga i ujedno je i u samom centru alke nosi tri punta ili točnije alkaru donosi pogodak u sridu.²⁹

Isto tako i samo alkarsko koplje je izrađeno po određenima propisima. Ono je izrađeno od drveta čija dužina iznosi od 290 do 300 centimetara i promjera 32,9 milimetara i boji se sivo modrom bojom. Na vrhu koplja se nalazi željezni šiljak dužine 30 centimetara, malo ispod polovice koplja se nalazi drveni obruč nalik jabuci koji štiti kopljanika od alkarskog obruča te na samom dnu koplja je bat koji ima zadebljanje i puni se olovom kako bi koplje imalo što bolji balans.³⁰

Alkarsko natjecanje se odvija na način da alkar, na svom konju, u punom trku gađa kopljem u alku koja visi na sredini konopca. Trka završava na samom vrhu trkališta koji je dužine otprilike 280 metara.³¹

Kada alkar pogodi u jedan od obruča alke i pritom ona ostane na koplju, puni se računaju na način da: pogodak u centralni okrugli dio alke ili točnije pogodak u sridu nosi tri punta, gornji

²⁷

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

²⁸

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

²⁹ Vučić, P. (1998.) Hrvatski duh Alke simbolika i filozofija hrvatske povijesti. Zagreb: Consilium (str 21)

³⁰

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

³¹

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

dio alke nosi dva putna dok donja dva dijela nose po jedan punat.³² U slučaju da se nekom alkaru odbaci alka koju je prethodno pogodio i ako ju ponovno uspije vratiti na koplje, tada mu se dodaju još tri dopunska punta. To je uistinu rijetko i ne tako lako svjedočit. Ako nekom od alkara konj od Biljega (početka trkališta) do alke ne postigne najmanju predviđenu brzinu, tada se svi punti postignuti u toj trci poništavaju a alkar nema pravo na novu trku. U slučaju da sam alkar primijeti da nešto nije u redu s konjem on je dužan protrčati trkalištem i kod alke spustiti koplje u razini konjeve glave kako bi ukazao na problem. Tada je na časnom sudu da ocjeni situaciju te ako vide da alkar nije kriv dopuštaju mu da ponovi trku. Ukoliko se ista situacija dogodi u još jednoj trci, alkar više nema pravo sudjelovati ali i dalje ostaje u samoj povorci. Tijekom trke alkaru se zna dogoditi da mu otpadne dio opreme sa njega ili njegovog konja i ako se to dogodi prije gađanja alke tada mu se isto tako poništavaju osvojeni punti te nema pravo na ponavljanje trke.³³

Brzina prelaska trkališta određena je od strane Časnog suda zajedno s alkarskim vojvodom na temelju trka održanih na probama. Isto tako vojvoda može odlučiti ukoliko neki alkari nemaju šansu za dostići broj punata od protivnika u trećoj trci te ne mogu postati slavodobitnici, da istu trku i ne trče.

Slavodobitnik je onaj alkar koji je skupio najveći broj punata u tri trke. Ukoliko se dogodi da ostane dva ili više alkara sa istim brojem punata nakon zadnje trke tada vojvoda obavještava kako će biti pripetavanja sve dok jedan od tih alkara ne postigne veći broj punata.³⁴

Glavni predvodnik alke je vojvoda. On je zapovjednik alkarske i momačke čete te alkarske pratnje no on ne sudjeluje u natjecanju. Njegova zadaća je rukovođenje svim pripremama, izdavanje zapovijedi, odlučuje o izboru alkarskih momaka i alkara koji će imati priliku sudjelovati u Alki. U tom također bira ađutante, pratioce barjaktara kao i barjaktara samog. Također on odlučuje i o vremenu kada će se početi odvijati pripreme alkara i alkarskih momaka i odgovoran je za njihov rad i ponašanje kao i za uspjeh cijele Alke. On ima prvo izreći društvene mjere alkarskim momcima i alkarima za vrijeme prova. Te mjere su

32

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

33

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

34

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

isključene iz prova, isključenje iz Alke ili ukor. Za vrijeme Alke, njegova dužnost je održati prigodni govor a po kraju manifestacije, on proglašava i slavodobitnika.³⁵

3637

Zapovjednik čete alkarskih momaka naziva se arambaša³⁸³⁹

Časni sud čine tri člana. Njihova dužnost je poznavanje starih običaja, alkarske tradicije, Pravila Alke, Statut kao i prošlost Sinja i Cetinske krajine te držati ugled kako među članovima Društva, tako i u cijeloj Cetinskoj krajini. Oni su ti koji odlučuju o priznavanju svakog osvojenog punta za vrijeme trke te davanju prava na ponavljanje trke pojedinom alkaru ako se za to steče uvjeti prema Pravilniku kao i o svojoj osobnoj procjeni. Njihove odluke su konačne i ne mogu se mijenjati.⁴⁰

4.3 Alkarski konji i oprema

Za potrebe alke već dugi niz godina koristi se plemeniti, laki orijentalni tipovi konja koje karakteriziraju visoki vrat, izražen greben kao i visoko nasaden rep sa svilenkastom grivom. U povorci se mogu vidjeti razne pasmine konja koje su najčešće arapi, engleski punokrvni konji te lipicanci koji su prepoznatljivi po svom "labudovom vratu". Alkarski konj opremljen je zlatnim i srebrenim pusatima, oglavićem s pločom na sebi, kitama i uzdama koje su također ukrašene. Sedlo je prekriveno abajom, prekrivač trapeznog ili pravokutnog oblika, napravljenom od čoje te je ukrašeno vrpcama, kićankama, vezom i srebrenim ukrasima. One su uglavnom vezene od strane lokalnih vezilja. Abaja koja potječe s kraja 17. I početka 18.

35

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

37

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

39

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

40

<https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>

Stoljeća izrađena je od tanke crvene vunene tkanine i na njoj površini se izvezeni razni biljni ukrasi od srebrene i zlatne srme kao i raznobojne svile. Vojvodin konj, kao i sam vojvoda, je nešto drugačije ukrašen. Tako vojvodinom konju pripada i puli-abaja koja je tamnocrvene boje izrađena također od čoje. Ukrašena je zvijezdama te na bočnim stranama pojačana aplikama od kože. Sama abaja je ukrašena srebrenim aplikama od ljljana na podlozi od crne čoje kako bi se slagala sa odjećom od vojvode.⁴¹

Konj Edek na sebi također nosi opremu kao i ostatak konja iz povorke, no ona je nešto bogatije ukrašena. Tako njegov naglavnjak ima kožni pokrivač koji je ukrašen srebrenim ukrasima i lancem s kojeg visi zvončić. Njegov pusat je izrađen od crnog kožnog remena koji na sebi nosi ukrasne pločice sa slikom glave Meduze koji je okružen u girlandu u cvijeća. Njegovo sedlo i podselica turskog su podrijetla dok je sedlo ukrašeno s drvenim dijelovima u kojima se nalaze sedefi i srebro. Uzengije, izrađene lijevanjem, posebno su ukrašene sa oblikom alke.⁴² Edek je konj kojeg vode alkarski momci bez samog alkara i služi kao rezervni konj alkarskog vojvode. Ističe se gore navedenom trofejnom opremom koja je pripadala turskom vojskovođi Mehmed-paši Čeliću u spomenutom boju 1715. godine.

Edek je konj bez jahača jer služi kao rezervni konj alkarskog vojvode, a ističe se spomenutom: "trofejnom opremom što je pripadala turskom vojskovođi serasker Mehmed-paši Čeliću u spomenutom boju 1715. godine."⁴³

⁴¹ Belamarić 2015: 66-67

⁴² Starčić (2015: 67)

⁴³ Belamarić,2015: 68

5 Alkarsko trkalište

Na samom ulazu u grad Sinj, s južne strane može se vidjeti Veliki most, ili drugim nazivom Alkarski most koji se proteže preko potoka zvanog Goručica. Od njega se pruža pogled prema središtu grada gdje se nalazi Alkarsko trkalište koje na svom početku ima Biljeg koji označava početni položaj od kud alkari kreću svoju trku. Samo trkalište okruženo je alejom gustih kestena koji su posađeni krajem 19. Stoljeća. Alkarsko trkalište se prekriva zemljom kako bi bilo pogodnije za trku a s obje strane trkalište se nalaze tribine, poznatije nazvane palke. Kada manifestacija završi, zemlja i palke se skidaju i odnose te taj dio služi kao prometnica ostatak godine. (Službena stranica Alke)

U povijesti, na početku alkarskog trkališta nalazio se veliki i duboki bunar koji se zatrpao zbog nedostatka vode kao i nečistoće same. Za razliku od danas, alka se trčala na tvrdom putu te se jurnjava konja mogla čuti u cijelom gradu. Palke su bile izrađene od drvene konstrukcije koje su bile naslonjene na obližnja stabla i kuće kako bi se iskoristio puni kapacitet sjedećih mjesta. U to vrijeme se moglo stvoriti najviše tisuću sjedala dok je prvo sjedalo bilo uzdignuto od zemlje preko jednog metra te su bile potrebe stepenice za popet se.⁴⁴ Samo alkarsko trkalište od njegovog startnog mjesta pa sve do alke dugo je 160 metara dok dužina cijelog trkališta iznosi oko 300 metara.⁴⁵ Širina trkališta ne smije biti manja od 5 metara te treba biti zaštićena ogradom koja je otprilike metar visine. Nove palke mogu primiti do 15 000 ljudi.⁴⁶

5.1 Tijek alkarskog natjecanja

Prije samog natjecanja alkari i alkarski konji počinju sa prvim pripremama u sinjskom polju krajem travnja ili početkom svibnja ovisno o vojvodinoj odluci. Tad započinje uvježbavanje alkara i njihovih konja. Kada se pripremi alkarsko trkalište, alkari dolaze prvih 15 dana na probe gdje se u početku trče bez alke i koplja kako bi se privikli te zatim i sa kopljem. Kroz te pripreme odabiru se najbolji alkari koji će dobiti svoje mjesto na glavnim svečanostima a to su Bara, Čoja i Alka kao vrhunac manifestacije. Probe su od iznimne važnosti kako bi se alkari uvježbali kao i konji. To se odnosi na gađanje alke, dolazak i odlazak do trkališta, mjerenje vremena trke i sve popratne stvari kako bi bili spremni za ključna tri dana. Razlika u

⁴⁴ Dalbello (1996: 96-97)

⁴⁵ Samardžić, 2015: 32

⁴⁶ Belamarić 2015: 38

probama je što trče više alkara i konja nego što će to biti predstavljeno na glavnim događajima kao i to što na probama alaj-čauš trče prvi, dok na svečanostima trče posljednji. Okupljanje alkarskih momaka odvija se također otprilike tri mjeseca prije početka te su njihove dužnosti pomagati timariti alkarske konje, opremaju ih za probe, brinu se o njima u vidu hrane i održavanja. Njihove probe na trkalištu odvijaju se nekoliko dana prije glavnih događaja gdje uvježbavaju koračnicu, izgled i raspored momačke povorke kao i prihvaćanje koplja od alkara. Uz to moraju uvježbati i pozdrav zastavi i himni, počasnim uzvanicima te Časnom sudu.⁴⁷

Uoči alke održavaju se dva natjecanja. U petak se održava Bara što je ujedno i naziv za livadu u Sinjskom polju, još zvano alkarica. U povijesti upravo to je bila nagrada za osvajanje Bare, pravo na košenje livade za stoku. U subotu se održava Čoja što je naziv za fino sukno od valjane vune koji je na poklon dobivao pobjednik Čoje.⁴⁸ U svom održavanju, Bara i Čoja su istovjetna s Alkom, razlika je u tom što je obuća alkara, alkarskih momaka i konja nešto malo manje skromnija za te dane u odnosu na glavni događaj koji je Alka.

Alajčauš je zadužen za upravljanjem i nadziranjem natjecanja. Njegove dužnosti obuhvaćaju provjeru konopca koji drži alku, da li je alka propisno namještena i da su svi spremni da otpočne prva trka. Nakon što limena glazba, alkari na konjima i alkarski momci prođu kroz trkalište, staju ispred počasne lože gdje se održanje počasni govor i zahvale. Kada je sve spremno alajčauš dolazi pred vojvodu te mu se obraća sa “Vojvodo, sve je spremno za početak prve trke ___ Alke, očekujem tvoju zapovid!” na što mu vojvoda odgovara “Neka otpočne prva trka”. Tada poslušajući zapovijed alajčauš mu odgovara “Na zapovid vojvodo”. Ako je sve ispravno tada se čuje zvuk trube te najava alkara koji će protrčati. Alkar koji pogodi u alku odlazi na vrh trkališta te se vraća nazad do mjesta gdje se alka i gađa te spuštanjem koplja prikazuje alku i broj punata koji je pogodio. Kada se objavi broj punata, alkar baca koplje svom momku te kreću prema gornjem dijelu trkališta. Ukoliko alkar promaši alku ili pak pogodi u “ništa”, tada se ne vraća nazad nego ostaje na vrhu trkališta. Posebno se slavi pogodak u sridu koji nosi 3 punta. Tada se oglašuje limena glazba te se sa grada ispaljuju mačkule u čast tomu. Svaki alkar trči 3 trke te se skuplja broj punata, alkar koji skupi najveći broj odnosi pobjedu. Jedina iznimka je što na Alki ukoliko neki alkar ne

⁴⁷ <https://www.alka.hr/alka-wiki?cat=1>

⁴⁸ Vukušić, 2013.

može dostići broj punata od protivnika tada on preskače treću trku. U slučaju da alkari imaju isti broj punata tada se održavaju pripetavanja dok jedan alkar ne pobjedi.⁴⁹

Nakon završetka natjecanja vojvoda proglašava pobjednika te mu predaje znamenje pobjede. Tako pobjednik Bare dobiva novčanu nagradu i brončanu alku, dok u povorci kroz grad Sinj, a svom koplju nosi 200 centimetara zelenog sukna u znak sjećanja na već spomenutu alkaricu te ga prate dvojica alkara koje on sam izabere a iza njih ide ostatak alkara. Dan nakon tog, za Čoju, istim načinom kao i za Baru, alkar dobiva novčanu nagradu te srebrenu alku dok je njegovo koplje ukrašeno crvenom čojom duljine 311 centimetara. Alkarskim momcima pobjednika se također uručuje poklon u obliku plakete. Za Baru i Čoju alkar se naziva pobjednikom dok za glavnu manifestaciju, Alku, alkara se naziva slavodobitnikom te on dobiva novčanu nagradu i zlatnu alku dok mu se koplje krasí plamenac hrvatske trobojnice.⁵⁰ Naravno uz to svake godine alkari i alkarski momci dobivaju i posebne poklone najčešće od predsjednika ili predsjednice.

⁴⁹ <https://www.alka.hr/alka-wiki?cat=1>

⁵⁰ <https://www.alka.hr/alka-wiki/pocetak-i-tijek-natjecanja-a19>

6 Intervju

Istraživanje u vidu intervjua izabrano je s ciljem promicanja ideja, emocija i vjerovanja pojedinaca kako bi se stvorila slika o društvenom kolektivu tog područja. Nedovoljna zastupljenost u takvom istraživanju manjka razumijevanja tradicije i povijesti kroz osjećaje. Odlučila sam ispitati obitelj koja zahvaća oca i njegova dva sina koji predstavljaju jednu tipičnu obitelj tog kraja. Kroz njih i način njihovog razmišljanja i govora, pokušala sam uhvatiti taj emocionalni dio tradicije koji u svojoj suštini i pokreće kolo koje održava tu povijest na životu.

6.1 Prvi intervju sa dugogodišnjim alkarskim momkom, Seniom Šabićem

Koja je vaša prva uspomena na Alku?

Pa prva moja uspomena je negdi iz osnovne škole kad san bio drugi razred. Prije prova bi u polju brali čičke i onda trčali do alkarskog trkališta i tamo čuvali konje. Tada je alajčauš bio Šore koji nam je u to vrime bio pojam i jedan veliki uzor. Sićan se da bi išli za povorkon i onda bi nam on baca bombone. Tako san ja već on malih nogu stvorio veliku ljubav prema Alki.

Kako i kada ste postali alkarski momak?

Posta san alkarski momak brzo nakon rata, 1997. godine kad je Jure Šabić izaša i onda san ja upa na njegovo misto. Al da bi ti opće moga postat alkarski momak prvo san se mora prijavit u Viteško alkarsko društvo i postat njihov član. I onda nakon toga kad te oni prime, moraš napravit zamolbu da imaš želju bit alkarski momak i onda si ka na listi čekanja. Ne možeš upast dok neko od ne izađe iz povorke. Isto tako nikako ne moreš postat alkarski momak ako imaš bilo kakvu mrlju na sebi. Tu mrlju mislin ako imaš u smislu nekog kriminalnog prekršaja ili ako se čulo svašta o tebi. Tvoj izgled je isto tako bitan i moraš bit kršan i pošten čovik, kako kaže stara poslovice da moraš imat držanje dostojno svojih pradjedova, dok se za alkare kaže kako moraju imat čvrstu desnicu i oko sokolovo. Ta čvrsta desnica ti je za držanje koplja a oko sokolovo je jer moraš moć u tom galopu na konju vidit i pogodit alku.

Kako se odvijaju vaše pripreme za alku?

U oblačenju narodne nošnje najviše mi pomaže žena i moji sinovi jer imaš puno te sprtlje koju nemoš sam zakačit pa ti treba pomoć. Način oblačenja moje nošnje ti je najbolje prikazan na videu koji možeš pogledat na internetu. Tu je baš sve detaljno i lipo opisano. A šta se tiče pripreme za Alku, nisu one nešto strašne. Gledamo prove i onda četiri dana prije Bare mi dolazimo na trkalište i posložimo se da se mogu i konji naviknit na nas jer je svaka ta promjena konju velika i moraš vidit kako će se ponašat. Iza toga vježbamo skupa sa alkarima di mi vatamo koplje. Uz to ako te alkar traži za bilo kakvu pomoć, normalno da oćeš. To je načešće ono otić pogledat konja, dat mu jist i obuć ga a pogotovo kad su Bara, Čoja i Alka i kad konj ima puno više opreme na sebi.

Koliko se Alka promijenila od vašeg prvog pa sve do zadnjeg nastupa?

U biti alka se nije prominila ni zere, ona je uvik Alka i uvik će takva i ostat. Jedino šta se prominilo su palke, prije su bile drvene a sad su ih prominili sa novon konstukcijon i plastičnin sidalima. Nema se šta tu puno minjat jer jer su pravila takva i nošnje su uvik iste. Ima tu i ergela konja ka i pojedinci koji imaju svoje vlastite konje tako da uz palke jedino se oni minjaju.

Koliko vam je bitno da se vaša uloga u Alki prenijela na vašeg sina?

Znači ja kad san uša u Alku i posta alkarski momak, ja san bio prisritan i to mi je bio pojam i nešto neopisivo. A sad kad san se skinio a moj sin uša na moje misto, pa ja san bio bar dva put sritniji od momenta kad san ja upa. To je neopisiv ponos i srića vidit svoje dite kako korača tvojin stopama. Moj san i je bio da se tako tradicija nastavlja i daj Bože da jednog dana i njegov sin krene istin tin puten.

Po vašem mišljenju da li je potrebno unijeti neke promjene u manifestaciji i koje su to?

Vidi, Statut je napisan i donesen, nebi ja tio o tome puno pričat jer postoje ljudi koji su puno stručniji i koji su u tome već dugi niz godina i mislin da oni to znaju najbolje i rade najbolje. Ako se nekad možda i dese neke male greške, iz njih se uvik može naučit tako da o tome ne moreš imat neko posebno mišljenje jer jednostavno nisi kompetetan o tome razglatat. Šta se

mene tiče, ako možeš šta pomoć onda pomoz i ako nemoš onda ti je bolje mučat nego pričat gluposti.

Kakvo je vaše mišljenje o predavljanju Alke izvan Hrvatske?

Mislin da je organizacija odlična i jako komplicirana. Ti moraš organizirat prijevoz za priko 300 ljudi i puno konja a uz to još se nosi i bina i sve šta ti triba ti moraš od Sinja ponit gori a to je jako puno stvari i nije to tek tako. Ali evo bili smo u Vukovaru kad je bila 300 Alka i to je bilo baš nešto posebno, svaka in čast. I bili smo nedavno u Beču i mogu samo reć da je meni osobno bilo lipo i da san uživa u svakom trenutku. Svi ljudi nas stvarno lipo dočekaju i dođe ih puno nas gledat i vidiš da su zainteresirani i da in se sviđa ta naša manifestacija. To je, iako ne jednostavna organizacija, odličan način da predstavimo našu kulturnu baštinu i da je približimo šta većem broju ljudi koji će tad možda prvi put čut i za Alku i za grad Sinj.

Koliku ulogu ima politika u samoj manifestaciji?

A politika je oduvik imala ulogu u Alki i uvik će je i imat. Pa predsjednik je uvik pokrovitelj Alke i uvik se i od njega dobiju nagrade. Nemoš ti bez nje a nema veze neka nje, ona ništa ne znači ako se ona ne miša u Alku i ako za vrime manifestacije se ne spominju neke političke nesuglasice. Mogu reć da se možda i ti ljudi sa vrha nekad čak i pomire kad dođu vamo kod nas.

Imate li nešto još za nadodat što je za vas posebno kod tih dana?

Mi za dane Alke živimo i to je za nas svetinja. Jedino šta je meni još veći ponos je za vrime Velike Gospe pa kad te izaberu ko alkarskog momka da u toj nošnji gradon nosiš sliku Gospe Sinjske, to je meni dan koji mi najviše znači čak više i od same Alke. Ja san tada najponosniji čovik na svitu.

6.2 Drugi intervju sa alkarskim momkom Sinišom Šabićem

Kako ste se osjećali gledajući svog oca u Alkarskoj povorci?

Svaki otac je pojam i uzor svom djetetu, pa tako i meni moj, a pogotovo dođu dani Alke u Sinju a otac ti alkarski momak. Moš mislit, nema većeg ponosa na svitu za dite. I dok ga gledan kako prolazi niz alkarsko ,a ja san sa prijateljima, uvik san se hvalio eno mog ćaće eno mog ćaće. Gledaš ga sa suzon u oku i cili si ponosan i mislim da taj osjećaj nikad neću zaboravit.

Što vas je i same navelo da krenete očevim putem?

Pa ne znam, to je jednostavno u krvi. Cili život gledan Alku i volin Alku i još kad ti izvire u kući. Gledan oca kako se oblači, gledan danima kako prije alke se ta roba po kući priprema i kako mater sve vadi i pegla. To je jednostavno od malih nogu u meni i nikad neće izaći, jedan za mene, ko Sinjanina, predivan osjećaj

Možete li opisati kako ste se snašli u toj ulozi te kakav je to dojam ostavilo na vas?

Pa mislin da san se snaša dobro jer san gledajući to cili život nekako i usavršio. Oca san gleda i oblačio i naučio sve komade robe, kako se zovu, kojim redon se oblači i ništa mi po tom pitanju nije bilo strano. I onda je doša taj dan kad se otac zahvalio a ja nastavio njegovin stopama. Sićan se prvih prova kad smo se posložili na vri alkarskog i kad je arambaša viknio “alkarski momci pozor, alkarskin korakon stupaj” i kad su bubnjevi počeli udarat, to je osjećaj, noge su mi se počele trest, mislio san da ću past al taj neki ponos šta san alkarski momak i gospa sinjska su mi dali snagu da koračan. Prve su me prove opustile, vidio san da vatan korak i da mi to neće bit problem. Kad je došla Alka i svi ti gosti i sam taj ulaz na alkarsko trkalište i kad vidiš tu masu ljudi, opet san se osjetio izgubljeno, nisan zna oću past, oću posrnut, ježuri, znoj, izgubljen, sam u sebi molio boga da ne padnen da izdržin al kažen ti to je neopisiv osjećaj. Kad vidiš kolege do sebe sitiš se da su tu odali ljudi 300 godina prije mene i ko zna koliko godina iza mene. Stvarno san sritan šta san dio alke, baš san sritan.

Da li zamišljate i svoje dijete jednog dana kao vašeg nasljednika?

Pa eto i to mi je isto na pameti kad koračan i vidin dicu kako me gledaju. Sitin se sebe koliko san bio ponosan na svog ćaću i stvarno se nadan da će i moja dica isto tako bit ponosna na mene ko šta san ja bio na njega i daj bože i da moj sin nasljedi mene jednog dana i da osjeti to

u potpunosti ko šta san i ja osjetio. I nadan se da će i njega njegovo dite ist otako gledat jednog dana.

Da li smatrate da je potreba nekakva promjena u manifestaciji i ako da koja je to?

Šta se tiče Alke smatran da je ona posložena kako triba bit, sve se točno zna, ljudi iz protokola i organizacije to rade najbolje po tradiciji i nebi stvarno ništa minja jer je ovaka idealna i neka takva i ostane, živila Alka.

6.3 Treći intervju sa Filipom Šabićem, uzgajivačem alkarskog konja

Postoji li određena pasmina konja koja se uzgaja za postat alkar?

Postoji konj tip Alkar a to može bit konj križan od više vrsta konja, ono šta je bitno da on ima brzinu, da je miran i da dobro podnosi buku, ljude i promet, da je socijaliziran. Tip alkar dobije dozvolu da se može križat nekoliko vrsta konja kako bi se dobio savršen alkarski tip i taj se projekt počeo davno radit jer to triba vrimena da to sve legne na svoje misto i da se proberu dobri konji. Neće svaki konj koji se križa ni valjat i triba dosta vrimena i truda da se dobije taj određeni tip konja koji će bit pogodan za vakvu vrstu natjecanja. Takav konj dobiva crvenu knjižicu sa pečatom od alkarskog društva i tako službeno postaje Alkarski konj

Koje su odlike alkarskog konja?

Mora imat određenu visinu, nesmi bit pre mali, nesmi bit šaren. Mora dobro podnosit opremu alkarsku koja šuška na njemu, mora moć ostat miran za vrima buke i mačkula i gužvi. Nesmi se bojat koplja, to sve igra veliku ulogu i to mora sve proć prije nego šta dođe na trkalište jer ako ne može ispunit te uvjete ona ne može ni nastupat iako je predodređen za to.

Smatrate li da su osigurani dobri uvjeti za konje?

Konji imaju dobre uvjete, svi su potkovani i paženi, veterinari ih svaki dan obilaze i te pripreme traju nekoliko mjeseci gdje se oni uvode u kondiciju i di prvo se jaši u polju i ponovo iza u gomili da se vidi njegov karakter i da se vidi može li jašit i stat u povorci, da ne divlja i da može ostar miran.

Kako ste se osjećali kada ste gledali vlastitog konja na Alki?

Gušt je gledat svog konja na alkarskom trkalištu, lip osjećaj, još kad sve to odradi kako treba i kad je odgojen od malih nogu, ponosan si ko da ti je dite tu došlo a ne konj.

Da li ste i sami ikad razmišljali postati alkar?

Nekad prije jesan, kad san bio dite ,onda san se neko vrime maka pa san se ponovo vratio konjima i već su mi prošle godine i iman sad tu ljubav prvenstveno prema konjima i uzgoju njih. Ima puno ljudi koji već čekaju od prije i koji ne mogu dočekat dobit svoju šansu. Ja nisan član društva niti išta tako da je prošlo moje vrime, ali san priko konja na jedan način i posta dio tog svega.

6.4 Kulturni osvrt na istraživačku temu

“Možda je najučinkovitiji fokus za opise koji bi se bavili načelima na koje se kulture najradikalnije razlikuju jedna od druge jest razmatranjem koncepta osobnosti- temelja ljudskih sposobnosti i djelovanja, ideja o sebi i izražavanja emocija. Takav fokus služi u presijecanju prividne homogenizacije suvremenih institucionalnih oblika društvenog života, osobito sad kada se čini da dolazi do odumiranja javno donesenih tradicija.”⁵¹

Za svoju istraživačku temu upravo iz gore navedenog citata, odlučila sam intervjuirati jednu obitelj koja je cijela uključena u manifestaciju Sinjske alke kao i obitelj koja čuva

1) ⁵¹ George E. Marcus, Michael M. J. Fischer (1999) - Anthropology as Cultural Critique_ An Experimental Moment in the Human Sciences-University of Chicago Press

tradicionalne vrijednosti. Fokus je najviše pridonosen osobnoj percepciji, doživljajima i osjećajima svakog pojedinca kako bi se stvorila neka zajednička obilježja i putem toga donio patent razmišljanja koji veže taj kraj s njenom tradicijom. Iz intervjua mogla se očitati snažna povezanost pojedinaca sa Alkom i željom za sačuvanjem tradicije kao i prenošenje tradicije na buduće naraštaje. Iako su slična pitanja postavljena osobama koje su iz različitih generacija, može se vidjeti kako za Cetinski kraj veliku ulogu ima vjera a pogotovo Gospa sinjska. Taj nematerijalni dio kulturne baštine pokazuje kako iako se vremena mijenjaju i možda neka mišljenja, onaj vjerski i tradicijski oblik vjerovanja i dalje ostaje gotovo nepromjenjiv. Samo iščitavanjem povijesti, putem isključivo povijesnih zapisa, zaista ne obuhvaća sve dijelove tradicije i zapostavlja usmenu predaju koji ljudi prenose na mlađe naraštaje. Cetinska krajina, u velikom dijelu, uspjela je održati na životu i taj aspekt baštine iako se može vidjeti kako je to sve teže ostvarivo u općoj populaciji. Jasno se može iščitati njihova velika emocionalna povezanost s krajem u kojem žive i želja za očuvanjem života kakvog su imali i njihovi predci. Modernizacija u ovom aspektu jednostavno za taj način života nije dobro došla te se u fokus stavljaju vrijednosti koje su proizašle iz dugogodišnje baštine i seoskog načina života. Ovakvo etnografsko istraživanje daje taj uvid u njihove živote te prikazuje pojedinca koji označava kolektiv i način na koji stanovništvo tog kraja razmišlja. Također, smatram da važnost prenošenja njihovih riječi u dijalektu materinskog jezika je od velike važnosti jer i on igra važnu ulogu u promicanju takvog načina života. Ne odstupa se od vlastitih svjetonazora i vjerovanja te bez obzira na modernizaciju uvijek ostaju dosljedni onom kako su odgojeni i to isto vjerovanje su zahvatile i mlađe generacije. Slušajući njihov govor i način njihovog razmišljanja, uistinu dovodi u pitanje da li bi se trebalo miješati u njihova vjerovanja i način življenja. Možda su neka razmišljanja zastarjela i nekim ljudima neshvatljiva, ali upravo to je ono što čini taj kraj takvim kakav je i smatram kako se to ne treba slušati sa predrasudama nego prihvatiti upravo takvo kakvo i jest.

7 Zaključak

Sinjska alka kao kulturna baština koja se nalazi pod UNESCO-voim zaštitom jedina je takva viteška igra koja je sačuvana toliki niz godina. Kroz Alku i bogatu kulturnu baštinu, Sinj je grad koji služi kao primjer u očuvanju tradicijskih vrijednosti, kao i očuvanja svoje baštine. Mnogi gradovi danas po uzoru na Sinj imaju svoje izvedenice na temu Alke što samo po sebi pokazuje koliki je utisak ostavila i na ostatak Hrvatske. Daljnjim predstavljanjima i na područjima izvan lijepe naše, širi se ta tradicija te se budi interes u ljudima iz raznih dijelova svijeta. To ne samo da pridonosi u širenju naše tradicije nego i oglašava našu zemlju na sasvim novi način.

Kulturološkim pristupom u vidu intervjua, željela sam otvoriti novi način etnografskog istraživanja i prikazivanja osjećaja pojedinaca i na taj način stvoriti novu sliku i zapis o Cetinskoj krajini i nematerijalnom dijelu baštine koji na svoj način povezuje kulturu i način življenja stanovništva s tog područja.

8 Literatura i izvori

8.1 Bibliografske jedinice:

- 1) Bajamonti, J. (2011.) U čast Alke 1784. Sinj: Matica hrvatska
- 2) Bekavac, S. (2015.), Sinjska alka 1715. – 2015., Zagreb: Despot Infinitus
- 3) Belamarić, J. (2015.) Sinjska alka. Sinj: Viteško alkarsko društvo
- 4) Cinzia Zorzan (2005) - Njega konja : ilustrirani priručnik - Pasmine, psihologija, hranidba, prva pomoć, Mosta
- 5) Dalbello, L. (1996.) Sinj u sjećanju od 1910. do 1918. godine. Sinj: Ogranak Matice Hrvatske u Sinju
- 6) Dudan, L. (2007.) Sinjska alka. Sinj: Ogranak Matice Hrvatske
- 7) Dukić, J. - Nasić, I. (2014.), Programska knjižica Viteškog Alkarskog društva u prigodi 300. obljetnice Alke i čudesne obrane Sinja, Sinj: Viteško Alkarsko društvo Sinj
- 8) George E. Marcus, Michael M. J. Fischer (1999) - Anthropology as Cultural Critique_ An Experimental Moment in the Human Sciences-University of Chicago Press
- 9) Grčić, M. (2001.): Sinjska alka; u: Ljubičić, B. (ur.): Alka, Sinj: Viteško alkarsko društvo
- 10) Horvat, R. (2015.), Leksikon Sinjske alke, Zagreb: Viteško Alkarsko društvo Sinj, Matica Hrvatska
- 11) Ivica Ivanković i Vladimir Šimunić (2000)- Hrvatske narodne nošnje/ Croatian National Costumes, Multigraf, Zagreb
- 12) Josip Ante Soldo (1995.) Sinjska krajina u XVII i XVIII stoljeću
- 13) Jurčević, K. - Ramljak, O. - Hasanbegović, Z. (2016.), Hrvatska i Turska: Povijesnokulturni pregled, Zagreb: Srednja Europa, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- 14) Jurić, Š. (1988.): Dokumenti i književna građa o Sinjskoj alki; Split: Logos
- 15) Jurić, Š. (1988.): Rječnik tuđica, dijalektizama i najvažnijih stručnih izraza; u: Dokumenti i književna građa o Sinjskoj alki; Split: Logos
- 16) Kozlica, I. (2014.): Alka u politici – politika u Alki: Sinjska alka i ratovi dvadesetog stoljeća. Zagreb: Kulturno društvo Trilj. Hrvatski centar za ratne žrtve Zagreb.
- 17) Maroević, T. (2011.): Najstarija svjedočanstva o sinjskoj alki (1784.); u: Bajamonti, J.: U čast Alke 1784. Priredio i preveo Tonko Maroević. Sinj: Matica hrvatska
- 18) Vukušić, A. M. (2013.) U sridu: sjećanje, pamćenje i život Alke. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku
- 19) Vučić, P. (1998.) Hrvatski duh Alke simbolika i filozofija hrvatske povijesti. Zagreb: Consilium
- 20) Vrgoč, M. (2009.) Pregled povijesti grada Sinja. Sinj: Ogranak Matice Hrvatske

8.2 Internetski izvori:

- 1) <https://www.alka.hr/storage/upload/userfiles/files/STATUT%20VITESKOGA%20ALKARSKOG%20DRUSTVA%20SINJ.pdf>
- 2) <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>
- 3) <https://www.alka.hr/alka-wiki?cat=1>
- 4) <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42987>
- 5) <https://www.visitsinj.hr/hr/vodic/sinj/povijest>
- 6) <https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/sinjska-alka-viteski-turnir-u-sinju/6288>
- 7) [Senijo Šabić zamjenik alkarskog harambaše](#)

8.3 Ostali izvori

U ovom istraživanju sudjelovali su ispitanici Senio Šabić, Siniša Šabić i Filip Šabić koji su odobrili korištenje pružanih informacija u svrhu ovog rada.